

Economic Transformations]. Kyiv: Kyiv. nats. torh-ekon. un-t, 2019.

Oftsiinyi telehram-kanal Tsentru ekonomichnoi stratehii. <https://t.me/thinktances/2322>

“Pytannia detinizatsii – ne tilky v ploshchyni pidaktyznykh tovariv chy hralnoho biznesu», – Danylo Hetmantsev, holova podatkovoho komitetu Rady [“The Issue of Detinization Is Not Only in the Sphere of Excise Goods or Gambling Business”, – Danylo Hetmantsev, Head of the Tax Committee of the Council]. *delo.ua*. June 20, 2024. <https://delo.ua/economy/pitannya-detinizaciyi-lezit-ne-tilki-v-ploshhini-pidakciznix-tovariv-ci-gralnogo-biznesu-danilo-getmancev-golova-podatkovogo-komitetu-radi-433555/>

Sala-i-Martin, X. X., and Barro, R. J. “Technological Diffusion, Convergence, and Growth”. *Center Discussion Paper*. 1995. Working Paper no. 735. <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/160652/1/cdp735.pdf>

Simionescu, M. et al. “Determinants of economic growth in V4 countries and Romania”. *Journal of Competitiveness*, vol. 9, no. 1 (2017): 103-116. DOI: 10.7441/joc.2017.01.07

Slusarczyk, B. “Tax incentives as a main factor to attract foreign direct investments in Poland”. *Administratie*

si Management Public «(RAMP), vol. 30 (2018): 67-81. DOI: 10.24818/amp/2018.30-05

Su, Y., and Liu, Z. “The impact of foreign direct investment and human capital on economic growth: Evidence from Chinese cities”. *China Economic Review*, vol. 37 (2016): 97-109. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.chieco.2015.12.007>

Summers, L. H. “Tax policy and international competitiveness”. *International Aspects of Fiscal Policies*. University of Chicago Press, 1988. <https://www.nber.org/system/files/chapters/c7931/c7931.pdf>

Tofan, I. M. “Problematyka zaluchennia investytsii ta yikh podatkovoho suprovodu v Ukraini” [Challenges of Investment Attraction and Its Tax Support in Ukraine]. *Ukrainskyi ekonomichnyi chasopys*, no. 1 (2023): 48-51. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2023-1-9>

Villela, L. A., and Barreix, A. D. “Taxation and Investment promotion”. 2002. <https://webimages.iadb.org/publications/english/document/Taxation-and-Investment-Promotion.pdf>

Wang, X. et al. “Foreign direct investment and economic growth: a dynamic study of measurement approaches and results”. *Economic research – Ekonomiska istrazivanja*, vol. 35, no. 1 (2022): 1011-1034. DOI: <https://doi.org/10.1080/1331677X.2021.1952090>

УДК 657.347.7

JEL: F53; F63; H26; M41; M48

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-7-413-420>

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ В БОРЬБІ З КОРПОРАТИВНИМИ ПОДАТКОВИМИ ЗЛОВЖИВАННЯМИ

©2024 ОРЛОВ І. В., ЗАХАРОВ Д. М.

УДК 657.347.7

JEL: F53; F63; H26; M41; M48

Орлов І. В., Захаров Д. М. Законодавче регулювання та міжнародна співпраця в боротьбі з корпоративними податковими зловживаннями

Метою статті є аналіз механізмів та наслідків зловживання корпоративним податком і використання офшорів для світової та національної економіки. Результати дослідження надають розуміння та рекомендації щодо поліпшення дотримання податкового законодавства, забезпечення справедливого оподаткування та пом'якшення негативного впливу зловживань корпоративними податками на економічний і соціальний розвиток. У статті розглядається одна з найважливіших проблем сучасної глобальної економіки – зловживання корпоративними податками. Це питання набуває все більшої актуальності через такі фактори, як глобалізація, розвиток цифрової економіки та зростаюче значення нематеріальних активів. Зловживання корпоративними податками веде до значних втрат доходів державних бюджетів, що знижує здатність урядів фінансувати ключові соціальні послуги та інфраструктурні проекти. Це, своєю чергою, поглиблює економічну нерівність та підриває соціальний добробут. В умовах посиленої міжнародної конкуренції за податкові надходження транснаціональні корпорації використовують складні схеми агресивного податкового планування, включно з офшорними зонами та податковими гаванями, щоб мінімізувати свої податкові зобов'язання. Така практика потребує ефективного регулювання та координації на міжнародному рівні. У статті аналізуються сучасні законодавчі ініціативи та заходи, які спрямовані на боротьбу з податковими зловживаннями, такі як Загальні правила боротьби з ухиленням від оподаткування (GAAR) та Спеціальні правила боротьби з ухиленням від оподаткування (SAAR). Особлива увага приділяється ролі міжнародної співпраці, включно з проектами Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) і Європейського Союзу (ЄС), у підвищенні податкової прозорості та запобіганні переміщенню прибутків. Актуальність дослідження підкреслюється необхідністю постійного вдосконалення податкового законодавства та впровадження новітніх технологій для виявлення та запобігання ухиленням від сплати податків.

Ключові слова: BEPS, трансфертне ціноутворення, оподаткування, дворівневе рішення, ОЕСР.

Рис.: 2. **Бібл.:** 17.

Орлов Ігор Віталійович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку і аудиту, Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II (пл. Кошута, 6, Берегово, 90202, Україна)

E-mail: orlov.igor@kmf.org.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3119-0698>

Захаров Дмитро Миколайович – доктор філософії, доцент кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку, Державний університет «Житомирська політехніка» (вул. Чуднівська, 103, Житомир, 10005, Україна)

E-mail: dima.zakharov@ztu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3423-0093>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/Q-2636-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=59004012700>

UDC 657.347.7

JEL: F53; F63; H26; M41; M48

Orlov I. V., Zakharov D. M. Legislative Regulation and International Cooperation in Counteracting Corporate Tax Abuse

The aim of the article is to analyze the mechanisms and consequences of corporate tax abuse and the use of offshore companies for the global and national economy. The results of the study provide insights and recommendations for improving tax compliance, ensuring fair taxation and mitigating the negative impact of corporate tax abuse on economic and social development. The article discusses one of the most important problems of the modern global economy – the abuse of corporate taxes. This issue is becoming increasingly relevant due to factors such as globalization, the development of the digital economy, and the growing importance of intangible assets. Abuse of corporate taxes leads to significant losses in government revenues, which reduces the ability of governments to finance key social services and infra-structure projects. This, in turn, exacerbates economic inequality and undermines social welfare. In the face of increased international competition for tax revenue, multinationals use sophisticated aggressive tax planning schemes, including offshore zones and tax havens, to minimize their tax liability. This practice requires effective regulation and coordination at the international level. The article analyzes modern legislative initiatives and measures aimed at counteracting tax abuse, such as the General Anti-Avoidance Rules (GAAR) and the Special Anti-Avoidance Rules (SAAR). Particular attention is paid to the role of international cooperation, including projects of the Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) and the European Union (EU), in increasing tax transparency and preventing the movement of profits. The relevance of the study is emphasized by the need for continuous improvement of tax legislation and the introduction of the latest technologies to detect and prevent tax evasion.

Keywords: BEPS, transfer pricing, taxation, two-tier solution, OECD.

Fig.: 2. **Bibl.:** 17.

Orlov Igor V. – D. Sc. (Economics), Professor, Professor of the Department of Accounting and Auditing, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian Institute (6 Koshuta Square, Beregovo, 90202, Ukraine)

E-mail: orlov.igor@kmf.org.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3119-0698>

Zakharov Dmytro M. – PhD, Associate Professor of the Department of Information Systems in Management and Accounting, Zhytomyr Polytechnic State University (103 Chudnivska Str., Zhytomyr, 10005, Ukraine)

E-mail: dima.zakharov@ztu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3423-0093>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/Q-2636-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=59004012700>

Оподаткування відіграє ключову роль у формуванні суспільства та підтримці колективного добробуту, його часто називають «соціальною суперсилою». Це передусім завдяки його здатності генерувати доходи, які фінансують державні послуги, включно з охороною здоров'я, освіту, критичною інфраструктурою та системою соціального захисту. Ці послуги є незамінними для функціонування суспільства та загального добробуту громадян. Крім того, оподаткування служить основним механізмом перерозподілу багатства в суспільстві, таким чином пом'якшуючи шкідливу економічну нерівність. Прогресивні податкові системи, зокрема, гарантують, що заможніші особи та корпорації вносять справедливу частку, таким чином підтримуючи тих, хто має менше ресурсів, і зменшуючи економічну нерівність.

Поняття оподаткування також є невід'ємною частиною суспільного договору між громадянами та державою. Податки утворюють фінансову основу, яка дозволяє урядам бути підзвітними своїм громадянам, сприяючи інклюзивному політичному представництву та поліпшуючи державне управління. Ефективна система оподаткування підтримує ідею про те, що уряди можуть будувати

культуру соціального забезпечення, інвестуючи в суспільні блага та сприяючи соціальній солідарності. Такі інвестиції мають вирішальне значення для створення процвітаючих суспільств і забезпечення сталого розвитку.

Крім того, податки можуть бути стратегічно використані для переоцінки діяльності, яка має негативний соціальний та екологічний вплив, наприклад викиди вуглецю та продаж тютюну. Встановлюючи податки на таку діяльність, уряди можуть перешкоджати шкідливій поведінці та сприяти більш здоровим і стійким практикам.

Проте переваги оподаткування підриваються податковими зловживаннями, коли великі компанії та заможні особи використовують лазівки, щоб уникнути сплати своєї справедливої частки. Такі механізми зменшують ресурси, доступні для державних послуг і перерозподілу, тим самим послаблюючи цілісність і ефективність податкових систем. Вирішення проблеми податкових зловживань має важливе значення для збереження суспільного договору та забезпечення справедливого внеску кожного.

Механізми податкових зловживань, що охоплюють агресивне податкове планування та трансфертне ціноутворення, були значною сферою зане-

покоєння та дослідження. Загалом у літературі підкреслюється багатоваріантність зловживань щодо несплати податків та необхідність узгодженого, багатоаспектного підходу до їх вирішення. Дослідження Е. А. Baistrocchi [1] надають розуміння стратегій, які використовують корпорації для агресивного податкового планування та подальшого впливу на національну податкову базу. Дослідження підкреслюють складність і винахідливість схем ухилення від сплати податків, які часто включають запутані мережі офшорів і маніпуляції з трансфертним ціноутворенням.

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) була першою міжнародною організацією, яка ініціювала розробку механізмів протидії агресивному податковому зловживанню. Проект ОЕСР щодо зменшення податкової бази та переміщення прибутку (BEPS) [2], детально описаний у кількох звітах, містить 15 планів дій, спрямованих на обмеження ухилення від сплати податків шляхом підвищення прозорості, узгодженості та сутності міжнародної податкової системи. Ці плани дій були широко прийняті, але їхня ефективність продовжує бути предметом аналізу та обговорень (OECD, 2015). Дослідження Н. А. Shelanski, Р. G. Klein емпірично доводить вплив трансакційних витрат на економіку [13]. L. V. Faulhaber вивчає причини та наслідки міжнародної податкової конкуренції, пояснюючи, що країни часто використовують як заходи проти оподаткування конкуренції, так і заходи проти ухилення від оподаткування не лише для обмеження податкової конкуренції з боку інших країн, але й для посилення власної конкурентної позиції [6]. Спільним у більшості наукових праць [9; 11; 17] є наголос на важливості надійного законодавства проти ухилення від сплати податків для підтримки фіскальної стабільності та справедливості. З точки зору законодавчого регулювання дослідження М. Р. Devereux, J. Vella [4] критично оцінює нормативні ініціативи, які запроваджені різними країнами. Результати дослідження вказують, що, незважаючи на те, що ці правила є важливими для боротьби з ухиленням від сплати податків, їх ефективності часто перешкоджає відсутність міжнародної гармонізації та складність податкового законодавства.

Останні досягнення в технологіях і аналізі даних відкрили нові шляхи для податкового контролю [10; 16]. Потенціал застосування великих даних і штучного інтелекту для виявлення та запобігання ухиленням від сплати податків значно розширює можливості податкових органів.

Метою статті є дослідження механізмів та впливів зловживання корпоративними податками

та використання офшорних зон на світову та національну економіку.

Зловживання корпоративним податком пов'язане зі стратегіями та методами, які використовують транснаціональні компанії для розмивання податкової бази й уникнення сплати податків у юрисдикціях, де вони ведуть економічну діяльність. Така практика призводить до значних втрат податкових надходжень для економік держав у всьому світі, посилюючи нерівність і створюючи неринкове конкурентне середовище.

За даними State of Tax Justice 2023, транснаціональні корпорації щорічно перераховують у податкові гавані приблизно \$1,15 трлн прибутку, що призводить до втрати прямих податкових надходжень у розмірі \$311 млрд у всьому світі [15]. Непрямі збитки, коли уряди та фіскальні органи знижують податкові ставки, намагаючись залучити інвестиції, за оцінками, принаймні втричі більші та становлять близько \$1 трлн на рік. На Велику Британію та залежні від неї території припадає 27% втрат корпоративного податку, тоді як на об'єднану «вісь ухилення від сплати податків» (Велика Британія, Нідерланди, Люксембург і Швейцарія) припадає 52% [15]. Офшорне податкове зловживання передбачає використання фізичними особами фінансової таємниці для приховування своїх статків і ухилення від сплати податків. Секретні юрисдикції, які дозволяють нерезидентам приховувати свою особу та активи, сприяють цьому зловживанню. Великі економіки, а не малі острови, лідирують у наданні цих секретних послуг.

У The State of Tax Justice 2023 повідомляється, що щорічно світ втрачає 169 мільярдів доларів через офшорне ухилення від сплати податків, пов'язане з фінансовим багатством. На Велику Британію припадає 50% збитків, а на «вісь ухилення від сплати податків» – 66%. На країни – члени ОЕСР та їх залежні території разом припадає понад 90% загальних глобальних податкових втрат через зловживання офшорними податками на багатство [15].

У своєму дослідженні міжнародних податкових режимів [1] Е. А. Baistrocchi стверджує, що міжнародна податкова система утворилася в результаті взаємодії трьох груп (автор називає їх олігополіями). До незалежних груп належать: ринкові юрисдикції, «податкові гавані» (хаби) та міжнародні компанії (інвестори). Усі групи є незалежними між собою, переслідують різні інтереси, але, разом із тим, пов'язані однією екосистемою. Таким чином, утворюється мережа взаємозв'язків між цими групами.

Перша група – ринкові юрисдикції. До цієї групи належать країни, які мають суттєвий вплив

на структуру та розвиток світової економіки. Передусім тут йдеться про країни G20. Використовуючи свій вплив і можливості, уряди країн працюють над розробкою, впровадженням і лобіюванням інструментів фіскальної та монетарної політики, які будуть корисними насамперед для них самих. Оскільки на членів Великої двадцятки припадає близько 85% світового ВВП, 75% світової торгівлі та 65% населення світу [12], то правила, норми та рекомендації, які впроваджуються на цьому рівні, мають прямий вплив на світову економіку та зокрема на міжнародну систему оподаткування.

Друга група – це транснаціональні корпорації або великі міжнародні інвестори. Головний інтерес у діяльності цих компаній, який пов'язаний з оподаткуванням, полягає в мінімізації ставок оподаткування й уникнення репутаційних втрат через такі підходи. Такі підходи з «оптимізації» податкового навантаження визначають як агресивне податкове планування. Таким чином, утворюється конфлікт інтересів, де, з одного боку, уряди країн прагнуть впровадити механізми усунення агресивного податкового планування, мінімізувати ризики шкідливих податкових практик, налагодити координацію між податковими адміністраціями різних країн, а з іншого боку – компанії працюють над створенням механізмів та схем розмивання податкової бази.

До третьої групи належать «податкові гавані» – юрисдикції з низьким рівнем оподаткування та лояльною до іноземних інвесторів регуляторною політикою. Зазвичай в таких юрисдикціях оподатковують вхідні інвестиції за нульовими або дуже низькими ставками та додатково заохочують інвестиції через інформаційні, телекомунікаційні засоби, сприятливе правове середовище та обмежені бюрократичні перешкоди для ведення бізнесу.

Терміни «податкова гавань» і «офшорна зона» часто використовуються як синоніми, але вони мають різне значення в контексті міжнародної системи оподаткування. Податкова гавань – це країна або юрисдикція, яка пропонує іноземним особам і компаніям сприятливі умови оподаткування, наприклад дуже низькі або нульові ставки податку. Ці юрисдикції характеризуються жорсткими законами про таємницю, які захищають фінансову інформацію своїх клієнтів, що робить їх привабливими для тих, хто прагне мінімізувати свої податкові зобов'язання та уникнути перевірки. Податкові гавані дозволяють застосовувати значні стратегії ухилення від сплати податків, що може призвести до значних втрат доходів для інших країн.

Офшорна зона – це ширший термін, який охоплює будь-яку юрисдикцію, яка надає фінансові послуги нерезидентам згідно з регуляторним

режимом, відмінним від того, який застосовується до внутрішнього фінансового ринку. Офшорні зони призначені для залучення іноземних інвестицій, пропонуючи різні стимули, такі як звільнення від податків, спрощені нормативні вимоги та більша фінансова конфіденційність. Хоча податкові гавані можна вважати різновидом офшорних зон, не всі офшорні зони є податковими гаванями. Деякі офшорні зони можуть зосередитися на наданні регулятивних переваг, а не лише на податкових перевагах.

Основна відмінність полягає в призначенні та характеристиках. Податкові гавані спеціально створені для надання податкових переваг і збереження секретності, що робить їх основними місцями для ухилення від сплати податків. Офшорні зони, хоча й пропонують певні податкові пільги, є ширшими за сферою дії, зосереджені на створенні сприятливого середовища для міжнародного бізнесу та інвестицій через поєднання регулятивних і податкових стимулів.

Вплив податкових зловживань чинить різний вплив на економіки різних країн. Так, країни з високим рівнем доходу зазнають у відносному співвідношенні менших втрат (9,7% у загальній сумі доходів), попри вищі абсолютні значення. Натомість для країн зі слабкими економіками рівень недоотриманих податкових надходжень є значно вищим, зокрема, у звіті наводиться приклад, що країни з низьким рівнем доходів у порівнянні разом втрачають майже половину (48%) своїх бюджетів охорони здоров'я [15]. Таким чином, проблема розмивання податкової бази та виведення прибутків з-під оподаткування носить масштабний характер і здійснює суттєвий вплив на розвиток як глобальної економіки, так і національних.

Серед причин, які сприяють розвитку розмиванню податкової бази та агресивному податковому плануванню, варто виокремити: глобалізацію, перехід до цифрової економіки та підвищення значення нематеріальних ресурсів при створенні додаткової вартості продуктів. Разом із тим, варто відмітити, що не існує універсальної офшорної зони. Кожна окрема юрисдикція має свою специфіку для окремого виду операцій. Наприклад, Британські Віргінські Острови вважаються найкращою податковою гаванню світу, де компанії звільняються від сплати податку на прибуток, який отриманий за межами юрисдикції, натомість Кайманові острови використовують для захисту активів і формування фондів.

Під впливом зазначених вище факторів та з метою підвищення конкурентоспроможності економіки найбільші та найефективніші економіки світу поступово реформують свої податкові вимо-

ги. Так, наприклад, США можуть стати головною податковою гаванню, оскільки країна відмовилась від інформаційного стандарту автоматичного обміну інформацією щодо фінансових рахунків на глобальному рівні між податковими органами – CRS (*Common Reporting Standard*) [3]. У США існує ряд інших регламентних документів щодо протидії розмиванню податкової бази та виведення прибутків з-під оподаткування, зокрема FATCA (*Foreign Account Tax Compliance Act*) [7], але вони передбачають лише односторонній обмін інформацією.

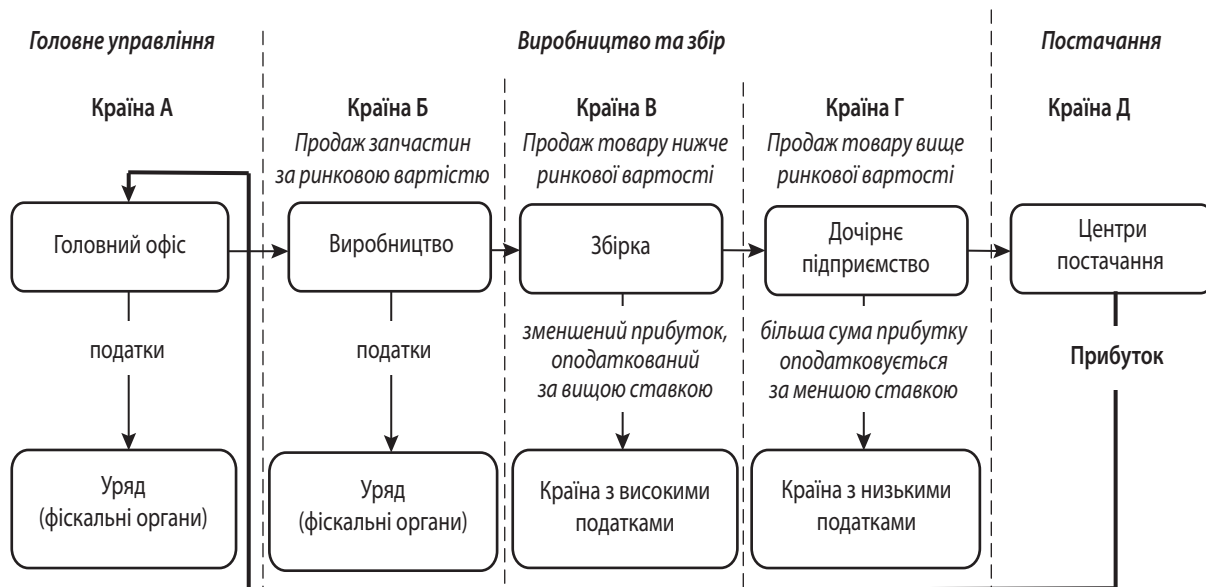
Найчастіше на практиці транснаціональні компанії використовують два механізми для мінімізації своїх податкових рахунків. Перший передбачає агресивне податкове планування (*рис. 1*) – через використання неринкових цін усередині групи компаній або пов'язаних компаній. Інший механізм передбачає використання нематеріальних активів (*рис. 2*) з метою завищення витрат, що дозволяє занижувати кінцевий фінансовий результат [5].

У сценарії, коли головний офіс розташований в країні А, де і сплачуються податки, у країні Б відбуваються процеси виробництва та складання. Тут компанія продає запчастини за ринковою ціною, а податки сплачуються уряду країни Б. Що стосується складання та розповсюдження, стратегія включає кілька країн. У країні В, яка є країною з високими податками, складальна компанія продає товари за ціною, нижчою від ринкової. Це приводить до зменшення прибутку, який оподатковується за вищою ставкою. І навпаки, у країні Г (низький

рівень оподаткування) дочірня компанія продає товари за ринковою ціною, що приводить до більшого оподаткування прибутку за нижчою ставкою. У країні Д розташовано центри постачання, прибуток розподіляється відповідно.

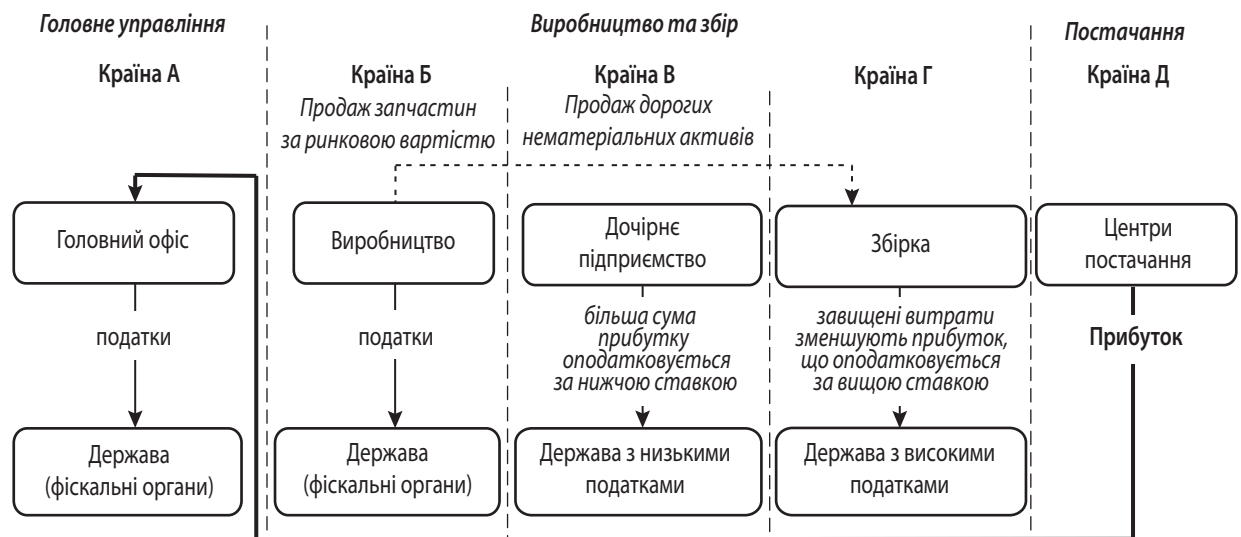
Цей механізм передбачає продаж дорогих нематеріальних активів, таких як права інтелектуальної власності, від дочірньої компанії в країні з низькими податками. Це збільшує витрати для дочірньої компанії в країні з високими податками, фактично переміщуючи прибуток до країни з низькими податками. У наведеному прикладі головний офіс компанії розташований в країні А, де податки сплачуються уряду країни А. Процеси виробництва відбуваються в країні Б, де компанія продає запчастини за ринковою ціною, а податки сплачуються уряду країни Б. Для збирання та розповсюдження механізм включає кілька країн. У країні В, країні з низьким рівнем податків, дочірнє підприємство продає високовартісні нематеріальні активи, що приводить до збільшення прибутку, який оподатковується за нижчою ставкою. У країні Г, країні з високими податками, вищі витрати збирального підприємства зменшують прибуток, який потім оподатковується за вищою ставкою. У країні Д, де розташовані центри постачання, розподіляються прибутки.

Країни протидіють викликам, пов'язаним із офшорними зонами та податковими гаванями, за допомогою різноманітних законодавчих заходів, спрямованих на підвищення прозорості, запобігання ухиленню від сплати податків і забезпечення справедливого збору податків. Між-

Рис. 1. Механізм ухилення від оподаткування через маніпулювання цінами

Джерело: сформовано за [5].

Рис. 2. Механізм ухилення від оподаткування через маніпулювання нематеріальними активами
 Джерело: сформовано за [5].

народна співпраця та угоди відіграють вирішальну роль у протидії розмивання податкової бази та переміщення прибутку. Яскраві приклади включають проєкт ОЕСР щодо розмивання податкової бази та переміщення прибутку (BEPS) і Загальний стандарт звітності (CRS), які вимагають від країн обмінюватися фінансовою інформацією та стримувати практику ухилення від сплати податків транснаціональними корпораціями. Крім того, звіт по країнах (*Country-by-Country Report – CbCR*) вимагає від транснаціональних компаній звітувати про свої доходи, прибутки, сплачені податки та іншу економічну діяльність у кожній країні. Ця звітність дозволяє податковим органам виявляти розбіжності та оцінювати, чи не переміщуються прибутки штучно в юрисдикції з низьким рівнем оподаткування. Правила щодо контрольованих іноземних корпорацій (*Controlled Foreign Corporation – CFC*) також спрямовані на дохід, отриманий іноземними дочірніми компаніями вітчизняних компаній, оподатковуючи цей дохід так, ніби він був отриманий всередині країни, і не дозволяючи компаніям відстрочувати податкові зобов'язання, утримуючи прибуток у юрисдикціях з низьким рівнем оподаткування.

Положення про трансфертне ціноутворення гарантують, що операції між пов'язаними сторонами здійснюються за цінами, що відповідають «принципу витягнутої руки», що відображає справжню ринкову вартість. Це запобігає переміщенню прибутку через завищені або занижені ціни на товари, послуги та нематеріальні активи, що передаються в межах багатонаціональної групи. Угоди про обмін податковою інформацією, двосторонні чи багатосторонні, сприяють обміну податковою інформацією між країнами, допомагають виявляти та запобігати ухиленням від сплати податків.

Іншою ключовою стратегією є законодавство щодо боротьби з ухиленням від оподаткування, коли країни вводять Загальні правила проти ухилення (*General Anti-Abuse Rule – GAAR*) [8] і Спеціальні правила проти ухилення (*Specific Anti-Avoidance Rules – SAAR*) для запобігання агресивному податковому плануванню та заходів з виведення прибутку [14]. GAAR розроблено як загальні норми, засновані на загальних принципах протидії потенційному ухиленню від сплати податків. На відміну від Загальних правил, Спеціальні правила (SAAR) націлені на окремі методики та інструменти в ухиленні від сплати податків. SAAR складається з правил, які стосуються конкретних домовленостей про ухилення від сплати податків із дуже обмеженою сферою застосування, що зазвичай не залишає податковим органам вільних прав на власний розсуд. Ці правила дозволяють податковим органам ігнорувати або перекваліфікувати операції, які були структуровані в основному з метою ухилення від сплати податків, забезпечуючи сплату податків там, де відбувається господарська діяльність.

Крім того, країни та міжнародні організації ведуть «чорні списки» юрисдикцій, які не відповідають міжнародним стандартам оподаткування, запроваджуючи такі санкції, як збільшення вимог до звітності та обмеження фінансових операцій щодо компаній із «чорних списків», які працюють у цих юрисдикціях. Захист інформаторів і винагоро-

цію, двосторонні чи багатосторонні, сприяють обміну податковою інформацією між країнами, допомагають виявляти та запобігати ухиленням від сплати податків.

да також впроваджуються для захисту та стимулювання осіб, які повідомляють про схеми ухилення від сплати податків, заохочуючи розкриття прихованої фінансової діяльності та сприяючи застосуванню податкового законодавства.

ВИСНОВКИ

Зловживання корпоративними податками є серйозною проблемою в сучасній глобальній економіці, оскільки транснаціональні компанії часто використовують юридичні лазівки та відмінності в податковому законодавстві в різних юрисдикціях, щоб мінімізувати свої податкові зобов'язання. Ця практика, відома як агресивне податкове планування, підриває податкову базу окремих країн і позбавляє країни важливих доходів, необхідних для фінансування державних послуг та інфраструктури. Зусилля щодо протидії зловживанню корпоративним податком на законодавчому рівні стають все активнішими. Країни ініціюють створення та ухвалення різних правил боротьби з ухиленням від сплати податків (GAAR), для боротьби з потенційними стратегіями ухилення від сплати податків, які неможливо передбачити заздалегідь. Такі правила забезпечують широку, засновану на принципах структуру, яка дозволяє податковим органам ігнорувати або змінювати характеристики операцій, структурованих переважно для ухилення від сплати податків, забезпечуючи сплату податків там, де відбувається господарська діяльність.

Захист і заохочення протидії розмивання бази оподаткування відіграє вирішальну роль у розкритті прихованої фінансової діяльності та забезпеченні виконання податкового законодавства. Комбіновані законодавчі заходи та міжнародне співробітництво спрямовані на створення більш справедливої глобальної податкової системи, зменшення випадків ухилення від сплати податків і забезпечення того, щоб корпорації вносили свою справедливую частку в економіку, в якій вони працюють.

Подальші дослідження у сфері ухилення від сплати податків та трансфертного ціноутворення можуть зосередитися на аналізі ефективності запроваджених законодавчих заходів, впливу зловживання корпоративними податками на соціально-економічний розвиток країн, зокрема на нерівність доходів та доступ до основних суспільних благ. Крім того, важливо досліджувати роль новітніх технологій та цифрової економіки у сприянні податковим зловживанням. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Baistrocchi E. A. The International Tax Regime and Global Power Shifts. *Virginia Tax Review*. 2021.

- Vol. 40. No. 02. LSE Legal Studies Working Paper № 20/2020. URL: <https://ssrn.com/abstract=3701597>
2. Base erosion and profit shifting (BEPS). *OECD*. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/policy-issues/base-erosion-and-profit-shifting-beps.html>
3. CRS – Common Reporting Standard. *HSBC*. URL: <https://www.crs.hsbc.com/en/>
4. Devereux M. P., Vella J. Value Creation As the Fundamental Principle of the International Corporate Tax System. *European Tax Policy Forum Policy Paper*. 2018.
DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3275759>
5. Djankov S. How do companies avoid paying international taxes? *PIIE Educational Resources*. 2021. URL: <https://www.piie.com/blogs/realtime-economics/2021/how-do-companies-avoid-paying-international-taxes>
6. Faulhaber L. V. The Trouble with Tax Competition: From Practice to Theory. *Proceedings. Annual Conference on Taxation and Minutes of the Annual Meeting of the National Tax Association*, 2017. Vol. 110. P.1–63. URL: <https://www.jstor.org/stable/26794434>
7. Foreign Account Tax Compliance Act (FATCA). *Internal Revenue Service*. URL: <https://www.irs.gov/businesses/corporations/foreign-account-tax-compliance-act-fatca>
8. HM Revenue & Customs. Tax avoidance: General Anti-Abuse Rule. *GOV.UK*. URL: <https://www.gov.uk/government/collections/tax-avoidance-general-anti-abuse-rule-gaar>
9. Mason R. The Transformation of International Tax. *American Journal of International Law*. 2020. Vol. 114. Iss. 3. P. 353–402.
DOI: <https://doi.org/10.1017/ajil.2020.33>
10. Melo-Acosta G. E., Duitama-Muñoz F., Arias-Londoño J. D. Fraud detection in big data using supervised and semi-supervised learning techniques. *2017 IEEE Colombian Conference on Communications and Computing (COLCOM)* (16–18 August, 2017).
DOI: 10.1109/ColComCon.2017.8088206
11. Omri Y. M. The State Administration of International Tax Avoidance. *Harvard Business Law Review*. 2017. Vol. 7. No. 2015-95.
DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2685642>
12. Organisation for Economic Co-operation and Development. *OECD*. URL: <https://www.state.gov/the-organization-for-economic-co-operation-and-development-oecd/>
13. Shelanski H. A., Klein P. G. Empirical research in transaction cost economics: a review and assessment. *The Journal of Law, Economics, and Organization*. 1995. Vol. 11. Iss. 2. P. 335–361. URL: <https://ssrn.com/abstract=6754>
14. Shome P. Specific Anti-avoidance Rules (SAAR). In: *Taxation History, Theory, Law and Administration. Springer Texts in Business and Economics*. Springer, Cham. 2021.
DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-68214-9_28
15. The State of Tax Justice 2023. *Tax Justice Network*. URL: <https://taxjustice.net/reports/the-state-of-tax-justice-2023/>

16. Tian F., Lan T., Chao K.-M. et al. Mining Suspicious Tax Evasion Groups in Big Data. *IEEE Transactions on Knowledge and Data Engineering*. 2016. Vol. 28. No. 10. P. 2651–2664. DOI: 10.1109/TKDE.2016.2571686
17. Yoo J. S. The effects of transfer pricing regulations on multinational income shifting. *Asia-Pacific Journal of Accounting & Economics*. 2022. Vol. 29. Iss. 3. P. 692–714. DOI: <https://doi.org/10.1080/16081625.2020.1741277>

REFERENCES

- “Base erosion and profit shifting (BEPS)”. *OECD*. <https://www.oecd.org/en/topics/policy-issues/base-erosion-and-profit-shifting-beps.html>
- Baistrocchi, E. A. “The International Tax Regime and Global Power Shifts”. *Virginia Tax Review*. 2021. <https://ssrn.com/abstract=3701597>
- “CRS – Common Reporting Standard”. *HSBC*. <https://www.crs.hsbc.com/en/>
- Devereux, M. P., and Vella, J. “Value Creation As the Fundamental Principle of the International Corporate Tax System”. *European Tax Policy Forum Policy Paper* (2018). DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3275759>
- Djankov, S. “How do companies avoid paying international taxes?” *PIIE Educational Resources*. 2021. <https://www.piie.com/blogs/realtime-economics/2021/how-do-companies-avoid-paying-international-taxes>
- “Foreign Account Tax Compliance Act (FATCA)”. *Internal Revenue Service*. <https://www.irs.gov/businesses/corporations/foreign-account-tax-compliance-act-fatca>
- Faulhaber, L. V. “The Trouble with Tax Competition: From Practice to Theory. Proceedings”. *Annual Conference on Taxation and Minutes of the Annual Meeting of the National Tax Association*, 2017. <https://www.jstor.org/stable/26794434>
- “HM Revenue & Customs. Tax avoidance: General Anti-Abuse Rule”. *GOV.UK*. <https://www.gov.uk/government/collections/tax-avoidance-general-anti-abuse-rule-gaar>
- Mason, R. “The Transformation of International Tax”. *American Journal of International Law*, vol. 114, no. 3 (2020): 353-402. DOI: <https://doi.org/10.1017/ajil.2020.33>
- Melo-Acosta, G. E., Duitama-Munoz, F., and Arias-Londono, J. D. “Fraud detection in big data using supervised and semi-supervised learning techniques”. *2017 IEEE Colombian Conference on Communications and Computing (COLCOM)* (16-18 August, 2017). DOI: 10.1109/ColComCon.2017.8088206
- “Organisation for Economic Co-operation and Development”. *OECD*. <https://www.state.gov/the-organization-for-economic-co-operation-and-development-oecd/>
- Omri, Y. M. “The State Administration of International Tax Avoidance”. *Harvard Business Law Review*, vol. 7, no. 2015-95 (2017). DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2685642>
- Shelanski, H. A., and Klein, P. G. “Empirical research in transaction cost economics: a review and assessment”. *The Journal of Law, Economics, and Organization*, vol. 11, iss. 2 (1995): 335–361. <https://ssrn.com/abstract=6754>
- Shome, P. “Specific Anti-avoidance Rules (SAAR)”. In *Taxation History, Theory, Law and Administration. Springer Texts in Business and Economics*. Springer, Cham, 2021. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-68214-9_28
- “The State of Tax Justice 2023”. *Tax Justice Network*. <https://taxjustice.net/reports/the-state-of-tax-justice-2023/>
- Tian, F. et al. “Mining Suspicious Tax Evasion Groups in Big Data”. *IEEE Transactions on Knowledge and Data Engineering*, vol. 28, no. 10 (2016): 2651-2664. DOI: 10.1109/TKDE.2016.2571686
- Yoo, J. S. “The effects of transfer pricing regulations on multinational income shifting”. *Asia-Pacific Journal of Accounting & Economics*, vol. 29, no. 3 (2022): 692-714. DOI: <https://doi.org/10.1080/16081625.2020.1741277>